

POSTER SESSION
27 May 2014 TUESDAY 10.15-11.00

SİNOPLU GÖZ HEKİMİ MÜ'MİN BİN MUKBİL'İN "MİFTAHU'N-NUR VE HAZAINÜ'S-SÜRUR" ESERİNDE GÖZ İLAÇLARI

Ayten Arıkan¹, İbrahim Başağaoğlu²

¹Assist. Prof., Yeni Yüzyıl University, School of Medicine, Dept. of the History of Medicine and Ethics, İstanbul, netyam@gmail.com

²Prof., İstanbul University, Cerrahpaşa School of Medicine, Dept. of the History of Medicine and Ethics, İstanbul, ibasagaoglu@mynet.com

Osmanlı İmparatorluğu'nda bilimsel faaliyetler 14. yüzyılda başlamış, 15. yüzyılda giderek yoğunlaşmıştır. Bu dönemde İstanbul ve diğer şehirlerde medreseler, darüşşifalar açılmıştır. Bu darüşşifalar aynı zamanda birer tıp okulu gibi hizmet vermiş, dönemin ünlü hekimleri çalışmış ve özgün eserler vermişlerdir.

15. yüzyıl hekimlerinin en önemli özelliği, eserlerini o dönemin Anadolu Türkçesiyle yazmalarındır. Bu eserler sayesinde Türkçe tıp terminolojisinin zenginliğini de görmekteyiz. 15. yüzyıl hekimlerinden göz hekimi Mü'min bin Mukbil de eserlerini Türkçe yazmıştır. Bunlardan "Zahire-i Muradiye fi't-Tıp" adlı eserini Sultan II. Murad adına; "Miftahu'n-Nur ve Hazainü's-Sürur" isimli eserini de Sultan II. Bayezid adına yazdığı bilinmektedir. "Göz Nurunun Anahtarı ve Neşe Hazinesi" anlamına gelen eser, göz hastalıkları ile ilgilidir. Hekim Mü'min bin Mukbil, dönemin ünlü bir *kehhalî*, bugünün ifadesiyle göz hekimidir. Eser sekiz bölümden oluşmaktadır. Bedenin yapısı ve sağlığının korunmasının anlatıldığı birinci bölümün dışında diğer tüm bölümlerde baş ağrısı ile başlayarak gözün anatomisi ile birlikte tüm tabakalarını ilgilendiren göz hastalıkları ve tedavileri ayrıntılı bir biçimde anlatılmıştır. Hatta, konjunktiva hastalıklarında yapılan cerrahî tedavilerden de bahsedilmiştir.

Bu çalışmamızda Mü'min bin Mukbil'in "Miftahu'n-Nur ve Hazainü's-Sürur" adlı eserinde göz hastalıkları için verilen ilaçların isimlerini, hazırlanışı, uygulama biçimi, kullanılışı, doz ve etki sürelerini belirleyerek o dönem için göz hastalıklarında kullanılan ilaçların tedavideki yerini ortaya koymaya çalışacağız. Böylelikle ilaç bilimiyle uğraşan eczacılık ve eczacılık tarihine de bir katkı sağlamayı amaçlıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Mü'min bin Mukbil, Osmanlı tıbbı, oftalmoloji tarihi

MEDICAMENTS FOR THE EYE DISEASES IN “MİFTAHU’N-NUR VE HAZAİNÜ’S-SÜRUR” BY MU’MİN BİN MUKBİL, AN OPHTHALMOLOGIST FROM SİNOP

Scholarly activities in the Ottoman era began in the 14th-15th centuries. Medicine was taught in the *madrassas* and practiced in hospitals named *darüşşifas*. Well-known practitioners and authors of medical books were trained in these schools and hospitals. The scholarly works of the period are written in plain Anatolian Turkish language. Thus, their clear style facilitated the study of medical practices and the comprehension of medical terminology.

One of those scholar practitioners specialized in ocular diseases was Mü’min bin Mukbil (?-?), a 15th century skilled ophthalmologist (*kehhal*). He compiled his professional experiences in two books; and dedicated his “Zahire-i Muradiye fi’t-Tıbb” to Sultan Murad II (1404–1451) and his “Miftahu’n-Nur ve Hazainü’s-Sürur” to Sultan Beyazid II (1447–1512). The latter title which literally means “The Key to Light and the Treasures of Joy” is devoted to eye diseases and consists of eight chapters. The first chapter gives information about the structure of human body and hygiene. Subsequent chapters deals with the pathology and treatment of eye diseases, starting from headache to the anatomy of eye, including the ocular diseases in all layers of the eye. Interestingly, Mu’min bin Mukbil, also included in his book some surgical treatment for conjunctivitis.

This paper will focus on the names, preparation, application, dosage and effect of the medicaments for eye diseases as advised in “Miftahu’n-Nur ve Hazainü’s-Sürur” by Mü’min bin Mukbil. It will review therapeutical effects of the medicaments used at that time. Thus we aim to contribute to pharmacology and the history of pharmacology in Turkey.

Keywords: Mü’min bin Mukbil, history of ophthalmology, Ottoman medicine